

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΜΑΣ

Οι ιδεολόγοι και οι κοινωνιολόγοι ακόμα από τον προηγούμενο αιώνα όπου συγκριτικά με σήμερα επικρατούσαν περισσότερο σταθερές καταστάσεις, παρατήρησαν τη σύγκρουση ηθικής και πολιτικής και ένας πολύ σημαντικός αριθμός απ' αυτούς πίστεψαν στην αναπόφευκτη αυτή σύγκρουση. Σ' αυτό βοήθησε σημαντικά και το φαινόμενο της κοινωνικής τραγωδίας που εμφανίστηκε στην ανθρωπότητα με την όλο και μεγαλύτερη ανάπτυξη και επέκταση του ιμπεριαλισμού, που σηματοδότησε μια σειρά αλλαγών στις μεταξύ των ατόμων και κοινωνικών ομάδων αμοιβαίες σχέσεις. Ήταν φυσικό η ηθική και η πολιτική της άρχουσας τάξης και της κοινωνίας να υποστούν σημαντικές αλλαγές.

Στην ιστορική αυτή αναγκαιότητα η εκμεταλλεύτρια αστικοκαπιταλιστική τάξη δε στάθηκε τόσο σκληρή και καχύποπτη όσο η σύγχρονη μονοπωλιακή. Απεγνωσμένα αυτή αγωνίζεται να κρατήσει στη ζωή το καπιταλιστικό σύστημα. Κι όσο χρονικό διάστημα οι εργαζόμενες τάξεις θ' αδυνατούν να προβάλλουν αντίσταση και αποφασιστική δύναμη να τη συντρίψουν, αυτή τόσο θ' αγωνίζεται ν' αναπαράγει τον εαυτό της και οι διάφοροι εκπρόσωποί της να προσπαθούν απεγνωσμένα να προβάλλουν όλων των ειδών τις σκοπιμότητες, προφασιζόμενοι ταυτόχρονα ότι δεν αντιλαμβάνονται τις απελπιστικά επικρατούσες κοινωνικές καταστάσεις.

Μετά τη δραματική πολιτική ανατροπή του σοσιαλισμού στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης και την επικράτηση της «νέας τάξης πραγμάτων» του ιμπεριαλισμού, η πολιτική του προκαλεί καθημερινά βάσανα σε εκατομμύρια ανθρώπους πάνω στη γη. Η πολιτική του ιμπεριαλισμού, όπως αυτή εκφράζεται στην πράξη, είναι σκληρότερη και αντιδραστικότερη απ' όλες τις προηγούμενες εποχές.

Η απροσχημάτιστη σφοδρή πολιτική της μονοπωλιακής τάξης τείνει να περάσει στη συνείδηση των λαών σαν κάτι το φυσικό το σύνθημα: ότι «ο άνθρωπος από τη φύση του είναι ανειρήνευτος και επιθετικός». Ο κοινωνικός Δαρβινισμός προβάλλεται σαν η φυσική επέκταση των ενστίκτων και διάφορων τάσεων που κυριαρχούν στο βασίλειο των ζώων. Η αποσύν-

θεση, η κοινωνική, πολιτιστική και οικονομική στασιμότητα του σύγχρονου ιμπεριαλισμού, συμβαδίζουν με την αύξηση της αντιδραστικής επιθετικότητας και της παρορμητικής προσφυγής στην απροσχημάτιστη κατάσταση ατόμων, ομάδων και λαών. «Είναι η μετάβαση του μονοπωλιακού καπιταλισμού από τη δημοκρατία στην πολιτική αντίδραση (...). Με την έννοια αυτή ο ιμπεριαλισμός είναι η άρνηση γενικά της δημοκρατίας»¹. Τα λόγια αυτά του Λένιν επαληθεύονται τραγικά περισσότερο στην εποχή μας. Ιδιαίτερα από τα μέσα του 20ού αιώνα, με την άνοδο των επαναστατικών κινήμάτων των λαών, οι μέθοδοι τρομοκρατίας των ιμπεριαλιστικών κρατών προβάλλονται σαν συνηθισμένο κοινωνικό φαινόμενο.

Δεν αρκούν οι απρόσωπες μορφές τρομοκρατικής καταπίεσης, εφαρμόζεται παράλληλα και η μη νόμιμη καταπίεση, που εκτελείται με οργανωμένες φασιστικές συμμορίες, την αστυνομική παρακολούθηση και εφαρμογή βάρβαρων μεθόδων, την επιδέξια υπόθαλψη ρατσιστικών και σοβινιστικών αντιλήψεων κ.λ.π.

Σήμερα για το ξαναμοίρασμα του κόσμου, για την κατάκτηση νέων αγορών από τα πολυεθνικά οικονομικά συγκροτήματα, εφαρμόζεται η πολιτική του «διαίρει και βασίλευε» με οδυνηρές συνέπειες για τους λαούς των οικονομικά ασθενέστερων περιοχών. Η πολιτική αυτή τακτική βαθμιαία αλλά σταθερά επεκτείνεται σχεδόν σ' όλο τον κόσμο, π.χ. Γιουγκοσλαυία, πρώην Σοβιετική Ένωση, χώρες Λατινικής Αμερικής και αλλού.

Η θεωρητική και πρακτική εφαρμογή της απληστίας εκφράζει ταυτόχρονα τον ενδογενή χαρακτήρα των μόνιμων μονοπωλιακών αντιθέσεων, που στη διαχρονική τους πορεία μετατρέπονται σε ανελέητους παράγοντες φθοράς του ιμπεριαλιστικού συστήματος. Η ιμπεριαλιστική πολιτική στην εποχή μας, σαν μέσον πολιτικό, ενσωματώνει όλες τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν κατά το παρελθόν: «Στην εποχή μας έχει διευρύνει σε απίστευτο βαθμό το μηχανισμό καταπίεσης, που τον χαρακτηρίζει μονάχα η απανθρωπιά και η χρεοκοπία της ηθικής»².

«Στο σημερινό κόσμο η βία και η κτηνωδία είναι μεγαλύτερες από εκείνες μετά τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο»³. Τα γεγονότα της γενοκτονίας των Κούρδων από τους Τούρκους, της Βοσνίας και της Κράϊνας εκφράζουν τις διαθέσεις των ισχυρών μονοπωλίων της Αμερικής και των οικονομικά ισχυρών κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διανομή των αγορών. Γι'

1. Λένιν, Άπαντα, τόμος 23 (εκδ. ΕΣΣΔ) σελ. 43.

2. Χαϊλμπράνερ, το μέλλον σαν ιστορία. Ν. Υόρκη, 1959, σελ. 46.

3. Κ. Πόπερ, Η ανάπτυξη της επιστημονικής γνώσης, Λονδίνο 1963, σελ. 355.

αυτό κάθε κίνημα επαναστατικό αντιμετωπίζεται με τις πιο κτηνώδεις μεθόδους βίας (βομβαρδισμός σερβοβόσνιων με αεροπλάνα της Νατοϊκής συμμαχίας). Όλα τα γεγονότα απάνθρωπης καταπίεσης αποκαλύπτουν το σύγχρονο περιεχόμενο της στρατηγικής του ιμπεριαλισμού. Δεν νοιάζεται αν γυρίσει πίσω ο τροχός της ιστορίας. Ο ηθικός κυνισμός των αξιωματούχων όλων των κυβερνήσεων των ΕΠΑ και της Ευρ. Ένωσης μαρτυρεί την επιθυμία τους να διακινδυνεύσουν τη τύχη όλης της ανθρωπότητας. Γι' αυτό και διακηρύσσεται από τους εκπροσώπους του ιμπεριαλισμού ότι τα εγκλήματα των Αμερικάνων δε φτάνουν την απανθρωπιά των εγκλημάτων των ναζί! Η ουσία της απάνθρωπης ιμπεριαλιστικής πολιτικής οδηγεί διαχρονικά στη χρεοκοπία και στην απώλεια της λαϊκής εμπιστοσύνης. Η χρεοκοπία, όμως, του καπιταλιστικού συστήματος πρέπει να γίνει πίστη στους λαούς ότι δεν θα φύγει από μόνη της, αλλά ύστερα από καθολική κοινωνική και πολιτιστική πάλη, γεγονός που προϋποθέτει την επιστημονική και εμπειρική διαλεκτική ανάλυση της φύσης και της κίνησης των εσωτερικών αντιθέσεων και των εξωτερικών και υποκειμενικών παραγόντων του καπιταλιστικού συστήματος. Η γνώση π.χ. των ιστορικών παραδόσεων όπως της πάλης για την απόκτηση της ανεξαρτησίας του κράτους, τα ηθικά, θρησκευτικά και πολιτιστικά δεδομένα που γεννήθηκαν και αναπτύχθηκαν στη διαδρομή του χρόνου, βοηθούν στον προσδιορισμό των μέσων και των μεθόδων για την αντιμετώπιση του καπιταλιστικού συστήματος. Η μόνη βασική τάξη που είναι υπεύθυνη για τη μελέτη της κίνησης όλων των τομέων του καπιταλιστικού συστήματος και την εξαγωγή συμπερασμάτων, είναι η εργατική. Αλλά και όλα τα άλλα κοινωνικά στρώματα, όπως οι μικροεπαγγελματίες, οι δημόσιοι υπάλληλοι, οι διανοούμενοι και επιστήμονες, που άμεσα ή έμμεσα υπόκεινται στην εκμετάλλευσή του, έχουν χρέος να συνειδητοποιήσουν τις αιτίες που καθορίζουν και διαμορφώνουν τους οικονομικούς, κοινωνικούς, ηθικούς και πολιτιστικούς όρους της καπιταλιστικής κοινωνίας. Η πολλαπλότητα των μέσων και των μεθόδων που χρησιμοποιεί ο σύγχρονος καπιταλισμός μπορεί να παραπλανά τις συνειδήσεις των εργαζόμενων και πολλές φορές να ματαιώνει τη δράση και το συντονισμό αντικειμενικών και υποκειμενικών παραγόντων, ακόμα κι όταν ο βαθμός ωριμότητάς τους εκτιμήθηκε επαρκώς, για να καταφέρει αποφασιστικά πλήγματα στο μηχανισμό τους μέχρι ακόμα τη διάλυσή τους και την καταστροφή τους.

Η αστική τάξη προβάλλει πολλές φορές, για ν' απαλύνει ή αναστείλει και ακόμα να ματαιώνει την αποσύνθεση του συστήματός της, παράγοντες που αποτελούν το βιωματικό και ηθικοψυχολογικό περιεχόμενο των λαών. Προβαίνει στην εφαρμογή ρυθμίσεων ανακούφισης των εργαζόμενων, με

ταυτόχρονη προβολή υποκριτικών παραχωρήσεων στους τομείς της παιδείας, της υγείας και της κουλτούρας (στις εικαστικές τέχνες, στη μουσική κ.λ.π.), για να τις πάρει πίσω όταν οι τοπικές ή οι παγκόσμιες συνθήκες την ευνοήσουν, όπως γίνεται σήμερα.

Στη σύγχρονη περίοδο που διανύουμε, ύστερα από την ανατροπή των σοσιαλιστικών κοινωνιών και την επικράτηση της «νέας τάξης πραγμάτων», η νέα θεωρητική και τακτική αντίληψη του παγκόσμιου ιμπεριαλισμού, είναι η υφαρπαγή των μέχρι σήμερα λαϊκών δικαιωμάτων, που κατακτήθηκαν στη διαχρονική πορεία πάλης των λαών, ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιεί κάθε μέσο για να πετύχει τη συνειδησιακή αλλοτρίωση των λαϊκών στρωμάτων και δημιουργήσει έτσι μια συνειδησιακή χαλάρωση και παθητικότητα, για να μυνώσει τις αντιδράσεις τους.

Φιλοσοφώντας πάνω στις οικονομικές και υποκειμενικές αδυναμίες του λαού, όπως στη φτώχεια, στο χαμηλό ηθικό, κοινωνικό και μορφωτικό επίπεδο των λαϊκών τάξεων, χρησιμοποιεί τη δωροδοκία και τη ρουσφετολογία για να ματαιώνει κάθε αντίδραση ατόμων και κοινωνικών ομάδων.

Αλλά και η εμπορική διακίνηση και η χρήση ναρκωτικών ουσιών με την ανοχή και πολλές φορές κρατική συννενοχή, ιδιαίτερα των κρατών του «τρίτου κόσμου» (Ασίας, Αφρικής και Λατ. Αμερικής), αποτελούν κραυγαλέα έκφραση της ηθικής αποσύνθεσης του παγκόσμιου Ιμπεριαλισμού. Τελικός σκοπός του είναι η αμοραλιστική συνειδησιακή εξίσωση όλων των τάξεων και στρωμάτων, για να πιστέψουν τελικά ότι οι σημερινές μορφές, αλλά και οι προηγούμενες λειτουργίες της ζωής, αποτελούν εκδήλωση της ίδιας της φύσης του ανθρώπου. Ότι οι ανθρώπινες κοινωνίες, το γίνεσθαι τους είναι η πραγματικά αναπόφευκτη έκφραση της ανθρώπινης φύσης, δηλαδή η κοινωνική μορφή Δαρβινικού τύπου.

Η σύγχρονη αμοραλιστική φιλοσοφία του καπιταλισμού έχει για σημείο αφετηρίας, κυρίως το τέλος του Β' παγκόσμιου πολέμου, από το μέσο της δεκαετίας του 1950. Ενθαρύνθηκε ιδιαίτερα μετά την εφαρμογή της ατομικής ενέργειας στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, με την αντιανθρώπινη ρίψη της «ατομικής βόμβας». Η περίοδος αυτή σηματοδοτεί την παγκόσμια αλλαγή στην ηθική και πολιτική που τη χαρακτηρίζει ο κυνικός μακιαβελισμός, που η λογική του αναπηδά μέσα από τη βιολογική ανθρωπινή κοίτη. Ο μακιαβελισμός χρονολογείται από την εμφάνιση της ιδιοκτησίας στα μέσα της παραγωγής. Η δουλκοκτητική περίοδος ενίσχυσε τον μακιαβελικό μηχανισμό για να εμπλουτιστεί σε μεθόδους μετά την ολοκληρωτική επικράτηση του αστικού συστήματος. Στη διαχρονική πορεία του αστικού συστήματος η κοινωνική συνείδηση βαθμιαία χάνει την ισχύ της, ενώ ταυτόχρονα αναπτύσσεται η ατομική λειτουργία της συνείδησης, για

να κορυφωθεί στην εποχή μας, και να παραχωρήσει πάλι τη θέση της, με την επικράτηση του σοσιαλισμού, στην κοινωνικής μορφής συνείδηση.

Ο αιώνας μας χαρακτηρίζεται από την έντονη αντικειμενική και υποκειμενική πολλαπλότητα και αντιφατικότητα. Παράλληλα με το ταχύ ρυθμό ανάπτυξης του καπιταλιστικο-ιμπεριαλισμού, αναπτύσσονται και οι προοδευτικές επαναστατικές δυνάμεις, προϋόν αυτές οι δυνάμεις των σκληρών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αντιφάσεων του αστικού συστήματος. Οι δυνάμεις αυτές σήμερα κινούνται αργά, επειδή διακατέχονται από ένα αίσθημα ενδοιασμού και αμφισβήτησης για το σοσιαλισμό, ύστερα από την ανατροπή των σοσιαλιστικών κοινωνιών στις χώρες της Ανατ. Ευρώπης και κυρίως στην πρώην Σοβ. Ένωση. Ωστόσο ένα μεγάλο τμήμα αυτών των δυνάμεων που ζουν σ' αυτές τις χώρες κυριαρχούνται λιγότερο από το αίσθημα της δυσπιστίας και περισσότερο από τη τάση συνειδητής δράσης για υπέρβαση λαθών και αυταπάτης και πολιτικών αδυναμιών τους, που εκδηλώθηκαν κατά τη διάρκεια επικράτησης του σοσιαλισμού.

Οι λαοί αυτών των χωρών γνώρισαν και παγιοποίησαν στη συνείδησή τους όχι μόνο τη φασιστική λαίλαπα των ναζί, που πολλές μορφές της ζουν σήμερα στις νεοκαπιταλιστικές κοινωνίες των χωρών τους, αλλά και τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά αγαθά του σοσιαλισμού, με μια ταυτόχρονα πικρή ανάμνηση των παρεκκλίσεων του από τη μαρξιστικο-λενινιστική στρατηγική και τακτική. Ωστόσο η πορεία μιας τέτοιας εμπειρίας και η διαμόρφωσή της σε μια επαναστατική εκδήλωση θα συναντήσει τεράστιες δυσκολίες κάθε μορφής, γιατί ο σύγχρονος καπιταλιστικο-ιμπεριαλισμός διαθέτει τεράστια αποθέματα μεθόδων οικονομικού, κοινωνικού και πολιτιστικού χαρακτήρα και ακόμα σε ύψιστο βαθμό εμπειρία από αποτυχίες και επιτυχίες όχι μόνο των κοινωνιών του, αλλά και από τη στρατηγική και τακτική των πρώην σοσιαλιστικών κρατών, με τα οποία συνεργάστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα και ταυτόχρονα ποικιλότροπα υπονόμει.

Εντούτοις σ' αυτή την αφυπνιστική πορεία των προοδευτικών δυνάμεων, οι ιδεολόγοι και κοινωνιολόγοι του αστικού συστήματος, διακρίνονται από μια απαισιοδοξία για το μέλλον της ανθρωπότητας. Με την εξαφάνιση της εκμεταλλεύτριας τάξης, ισχυρίζονται, θ' αφανισθεί και ολόκληρη η ανθρωπότητα. Με την καταστροφή αυτής της τάξης θα έλθει και το τέλος της ιστορίας! Τυπικός εκπρόσωπος αυτής της άποψης εμφανίζεται ο Χ. Σμίντ: «Η κύρια ιδέα στη σύγχρονη ιστορία, ισχυρίζεται, είναι η ιδέα μιας μορφής αποκάλυψης, με τα στοιχεία της παρακμής, της κατάρρευσης και της κατα-

στροφής...»⁴.

Αυτές οι ιδέες και απόψεις, συνειδητά η ασυνείδητα εκφραζόμενες, έχουν σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία αισθημάτων απαισιοδοξίας στους λαούς, με επακόλουθο τη μείωση της εμπιστοσύνης τους στην επαναστατική μαρξιστικο-λενινιστική φιλοσοφία.

Το θέμα της ηθικής και της πολιτικής φαίνεται ότι είναι απλό. Η άποψη αυτή ενισχύεται από την ιδέα πολλών ιδεολόγων και κοινωνιολόγων του αστικού συστήματος ότι: «η πολιτική καθορίζει την ηθική».

Το βιβλίο αυτό θα πετύχει το στόχο του αν γινόταν αιτία ο αναγνώστης με τα γενικότερα θεωρητικά και καθημερινά ζητήματά του, που έντονα τον προβληματίζουν, ν' ασχοληθεί με το ζήτημα της σχέσης ηθικής και πολιτικής, έχοντας πάντα υπόψη του τη διαλεκτική αρχή ότι όλα τα γεγονότα και φαινόμενα της φύσης και τις κοινωνίας κυριαρχούνται από την αρχή – νόμο της αμοιβαίας επίδρασης. Λογική λειτουργία έξω απ' αυτή τη νομοτέλεια της φύσης-γενικά, οδηγεί αναπόφευκτα στην πλάνη και στο δογματισμό. Το φυσικό και κοινωνικό ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ έχει την νομοτέλειά του. Η ορθή ερμηνεία του, βοηθά στη τελειότερη προσαρμογή του ανθρώπου στο φυσικο-κοινωνικό περίγυρό του.

4. Χ. Σμίντ, φιλοσοφικό-λεξικό, Στουτγκάρδη 1957, σελ. 513.